

Az isaszegi Helytörténeti Gyűjtemény (falumúzeum) története

Az isaszegi Helytörténeti Gyűjtemény 1967-ben nyílt meg először, de a múzeumalapítás gondolata, a falu régészeti, történeti és néprajzi emlékei összegyűjtésének vágya az 1880-as évekre nyúlik vissza.

Marczásny István, a község fiatalon, 1901-ben 32 éves korában elhunyt tanítója szerette volna először a falu tárgyi emlékeit összegyűjteni és alkalmas épületben elhelyezni, hogy okulásul szolgáljon a lakosság számára és lehetőséget adjon a tudományos kutatáshoz. Marczásny, a fiatal tanító, aki olvasókört, színelőadásokat, megemlékezéseket szervezett falujában, kora leghaladóbb elméivel azonosan gondolkodott, a múzeumalapítás tekintetében. Álma valóra váltásában a támogatók hiánya, majd korai halála akadályozták meg. A község lakói márványtáblát helyeztek sírjára megbecsülésük jeléül. Később a helyiek újra gyűjteni kezdték a régmúlt emlékeit. Jelentős írásos és tárgyi anyag állott így egészsé, majd a kisebb múzeumra menő relikviákat, Gödöllőre szállították. Az uradalmi központban ugyanis 1912-ben Járási Múzeum létesült, Magyar Kázmér tisztviselő nemes felajánlása nyomán. Ez a gyűjtemény hosszú ideig működött. A két világháború közti időben gyarapodott is még, de 1944-ben az átvonuló fronttal szinte, teljes egészében megsemmisült. A két világháború között egy jómódú családból származó fiatalember, Stigler Géza elevenítette fel a múzeumalapítás gondolatát. Stigler elsősorban a régészeti és történeti emlékek érdekelték, amatőr ásatásokat végzett és a legkülönbözőbb fegyverek sokaságát gyűjtötte össze. Gyűjteményét 1944-ben a harcok elől négy ládában elásta. Az isaszegiek visszaemlékezése szerint, a falun átvonuló román alakulatok, felfedezték, kiásták és magukkal vitték a ládákat. A gyűjtemény további sorsa ismeretlen. Elsősorban Stigler hatására többen is megpróbálkoztak a faluban ásatásokkal, különböző gyűjtésekkel, ezek a gyűjtemények azonban mára elkallódtak.

Az 1930-as években viszont elindult egy másik, hosszú évtizedekig folytatódó magángyűjtés, amely elvezetett a Helytörténeti Gyűjtemény megnyitásához, majd a Falumúzeum létrejöttéhez. Ekkor kezdett munkához a Gödöllőről elszármazott, 1901-ben született Szatmáry Zoltán hentes- és mészáros mester, aki önéletírásában így vallott első találkozásáról a faluval, az isaszegi honvédemlékkel: "Ilyen szép látványt még életünkben nem láttunk, zöldellő akácerdő vette körül. A szobor közelében nyíló rózsák hívogattak, a szobor alját már harmadszor jártuk körül". A gyermekkori élmény életre szóló hatású volt. Szatmáry egész életét az isaszegi történeti és néprajzi értékek, emlékek összegyűjtésére tette fel. Emellett amatőr régészeti kutatásokat is folytatott. Elkezdődött az igazi gyűjtő munka. Később nagyszerű társakra talált Szentiványi Gyulára és Dr. Barabás Géza községi orvosra. Ez a "triász" - ahogyan Zoli bácsi nevezte - sok nevezetes szép kiállítást rendezett községünk múltjából. A fő cél múzeum létesítése volt. Az összegyűjtött értékes tárgyak és dokumentumok Szatmáry Zoltán lakásán lettek otthonra, hogy majd idővel egy leendő múzeumban nyerjenek végső elhelyezést. 1948-ban a Centenárium emlékbizottság titkárává is megválasztották.

Ekkor Szentiványi Gyulával közösen nagyszabású kiállítást készítettek Isaszeg történetéről, melyben kronológiai sorrendben dolgozták fel a község történetét. 1949-ben az isaszegi csata 100. éves évfordulóján az eddig összegyűjtött tárákból, dokumentumokból múzeumi kiállítást rendezett. Kezdeményezésére felépült 1949-ben a Református Szabadságtörekvések Emléktemploma. Fáradhatatlanul járta a levéltárakat Budapesten és Vácon, hogy minél több községre utaló adatot tudjon összegyűjteni. Összeírta a község őstelepülési helyeit, társaival azokat bejárva a régészeti tárgyakat összegyűjtötték. A régmúltra vonatkozó visszaemlékezéseit pályázatokon írta meg (1954, 1956, 1958, 1963, 1974). Gyűjteményét a Közoktatásügyi Minisztérium 1620-95/1951. sz. leirata alapján, nemzeti érdekű magángyűjteménnyé nyilvánította.

1958. április 6-án Ladányi István tanár kezdeményezésére, Iskolamúzeum létesült, amely 1961. májusáig működött. Ettől kezdve felgyorsultak a múzeumalapítási törekvések. A helyi tanácsi vezetés Isaszegi Történelmi Napokat szervezett, Szatmáry Zoltán helytörténeti kutató, a volt Pártház helyiségében mutatta be értékes községtörténeti gyűjteményét. Később 1962-63-ban a Kulturális Napok megrendezésében is érdemeket szerzett. 1964-ben hosszú évtizedek várakozása után a Nagyközségi Tanács múzeum céljára épületet biztosított. Egy rogyadozó, vert falú, 110 éves öreg házat, melyben előtte orvosi rendelő, cukrászda, majd tanterem volt. Hallatlan nagy erővel indultak be a leendő múzeum felújítási munkálatai.